

Egyből a metaforika. A ritmusa, az ereje. Város. Benne az utca az idő, az utca a történelem. A főutca. Enyhén, majd súlyosan ereszkedik, vezet lefelé kíméletlenül. Az a súlyos, hogy bárhonnán közelítünk, lefelé vezet. Ügyeljünk rá,

70 Sopotnik Zoltán

A HALÁLSOR EGÉRKÉJE

Juhász Tibor:

Ez nem az a környék

tünk, majd újra le, újra fel. Akár a történelem. Most mi vagyunk a történelem, vagyis lehetünk. A város. Ez a város. Lehet akár az ország. Az egész. Rögzítjük, hogy nálunk nincs halálbüntetés, de mindjárt jegyezzük fel azt is, hogy erre a dokumentumfilmes alak, aki az állandóan csak lejteni kívánkozó utcán előrefelé halad, megvetően mosolyog. Ne mosolyogjon megvetően. Ezt mondjuk is meg neki. Azt, hogy mit képzelsz, ne tegyünk hozzá. Az más lapra tartozik. Ha erre ő azt mondja, de hát ő bármikor kapcsolja be a gépét, mindig csak a halálsor embereit látja, meg a bűnt, a maró büntudatot, ami különböző érvonalakba épül. Ha tényleg azt mondja, akkor mégis csak tegyünk hozzá, hogy mit képzelsz maga. Meg hogy a fantázia, a túl sok, könnyen bajt hozhat a fejére. Volt már itt olyan, hogy túl sok volt a fejben a képzelőerő, mondjuk ötvenhatról, és véletlenül elütötte egy motor azt az embert. Véletlenül a párttitkár fia ütötte el. Van ilyen, mondhatnók benne van a levegőben. Hát ez az, mondja majd a dokumentumfilmese, nemcsak a levegőben, bele van írva az egész tájba, mert a történetek beleíródnak, ezt mindenki tudja. Azért is gondol az ember olyan túl sokat magáról, mert kétezer év történeteinek lépked. Pont ezt a képet, ezt az elütést kell elkapni, halálpontosan. Mert nem csak egyvalakit, hanem egy egész generációt ütöttek el. Ennél a pontnál azért mondjuk neki, hogy ne szemtelenkedjen. Erre mondja azt, ő csak rögzít meg rekonstruál, kellő pontossággal, megfelelő hitellel, mert az ő nyelve ilyen. Nem tehet róla, hogy amit rögzít, meg talán rekonstruál, az bizonyos szemszögből dekonstruálja magát, nem állított látószöveget, az magát állította be. A lényeg, hogy ne hagyjuk magunkat megtéveszteni ilyen mondatokkal. Meg a nyelvre való hivatkozással. Hogy visszafogottan átmetaforizált, meg a mondatok, mármint a város levegőjébe íródottak, többretegűek, és nem a divatos klinikai-poszt-humán struktúrát követi a tartalom, ez nem az a környék. Ezt azért majdnem higgyük is el neki. És hogy küldetése van, pátosz nélkül, meg anélkül, hogy

hogy tényleg kíméletlenül vezessen. Nem. Ügyelnek rá helyettünk úgyszólván. Ügyeltek már annyian, oly soká. A bőr alá, a hús alá megyünk, hatalmas kameráinkat cseréljük le mikroszkopikusakra, de ne tegyünk túl messzire azokat a nagyokat sem, mert hamar a felszínre ju-

vátesznek kiáltaná ki magát, de a meg- és felmutatás gesztusától fűtve. Ezt mégis csak ki meri mondani. Manapság nem szoktak ilyet, ezt már tegyük hozzá mi, mielőtt ő mondaná. Sőt, ez kiment a divatból, lefejezte a szakma, és sok esetben nem véletlenül. Valami régi, még a posztmodern előtti dolog van itt kérem újragondolva, megoldva, ez a kockázatvállalás pe- 71 dig szimpatikus. Ráadásul a személyesség és a személytelenség változásának ritmusa egészen egyedi fénytörést enged meg neki. Ne hagyjuk, hogy ilyen mondatokat súgjon oda nekünk:

*Az öregasszony háta mögötti befóliázott
ablakban két kisgyermek arcát lobogtatta
a szél. Nem bírtam levenni róluk a szemem.
Úgy tűnt, talán a fólia miatt, mintha a düledező
ház részei lennének, biztos voltam benne,
hogy a hámló falakkal együtt testük is elengedte
bőrüket, és úgy esik be nyílt kutacsukon az ég,
ahogy az egymásra rakott lemezekből álló
tetőn az eső.
(Ami nem hajlik)*

Az ilyen feszültséget krimi-szintre emelőket pláne:

*Mégis, történik valami. A falakon alaktalan
foltok, mintha cső tört volna bennük, alulról
mérget szívnak magukba, rohadni kezd
a bőrük, és ha teljesen megfertőződött
egy rész, aláhull, porlad.
(Bezoár)*

Ne halljuk meg az olyan mondatait sem, hogy amikor ő a bűnről beszél, azt exponálja, nem aktuálpolitizál. Hogy igazából nem is arról beszél. Hiszen meg sem jelenik. Ne dőljünk be neki. Hogy a mások hibái miatt elszenvedett bűn, az csak nagyon halványan van mozzogva, mondjuk a képek alján. Nincs kimondva az sem (nincs is róla szó), hogy az ősbűn a kommunizmus meg a szocializmus volna. A mérge, ami generációk idegrendszerébe épült, amitől nem tudtak szabadulni, mozogni a sosem-polgár városalakók. Hogy Kis Moszkva. Hogy Pléh Öcsi, a mindig a főváros felé mutató partizánszobor. Hogy bizonyos fejekben még mindig ott áll és mutat, pedig már leszállították a hegyről régen. Hogy a rendszerváltás után elengedték a többség kezét. Hogy olyan, mintha lecsatolták volna az országról a környéket, akár a kényelmetlen munkásőr-egyenruha szíját. Hogy ez a kattánás rezeget még mindig a

mai fejekben. Hogy bizonyos szellemeket még nem sikerült kiűzni a spájzból, a nagypapa, a dédapa katonaládája alól, a nagymama mákdarálója alól. Hogy a nemsöprés kit terhel igazán. És a nem-felismerés. A nemtudás. Itt gondolkodjunk rá először, hogy állcsúcson kéne vágni. És ha folytatja, hogy bizony mondom néktek, ez az ország tele van olyan helyekkel, ahonnan, ha nem költözök el az ember, vagy leépül: húszévesen ötvenéves bőrt növeszt, vagy megőrül: húszévesen ötvenéves bőrt növeszt, vagy a kettő együtt, legyünk nagyon óvatosak és tartózkodók. És mikor rezignáltan, szinte maga elé mormogja, de van, akik nem lépnek sehová, inkább elvégzik azt a söprést, leszedik az árnyékot, mielőtt az megeszi őket, na, ezen kicsit gondolkodjunk el, lássuk magunkat, ahogy az ő kamerájába nézünk, és szorongunk jó sokáig. A tápláló, teremtő szorongás jó terep. Még ha fel is bukkan a pátosz, szorongani akkor is tudunk.

Egyből a metaforika. A ritmusa, az ereje. Város. Benne az utca az idő, az utca a történelem. A főutca. Enyhén, majd súlyosan ereszkedik, vezet lefelé kíméletlenül. Az a súlyos, hogy bárhonnán közelítünk, lefelé vezet. Acélgyár, Öblösüveggyár, Síkideggyár. Rögzítsük, hol vagyunk, és hogyan mászik ki az egér a rácsok alatt. Hosszú snitt legyen. (FISZ – Apokrif Könyvek, Bp., 2015)

